

ГЪЕЙДАЪРБАБА ДИРИСТЛУГЪ

Гъейдаърбаба, коьйнуьл цлаькъен дугъатан,
Охъурхохун хе шагъакла тагъатан,
Хуйармугъон пул чурекки бегъатан,
Диристлугъкаьан баки ваьйнакI са захун,
Без цIиал сал йакъан бити музелхун.

Гъейдаърбаба, аьлур пурпи тагъатан,
Цаце боштIан тIойшан джупи чегъатан,
Ви хъавунко ццикко хъайегъатан,
Банкса, йахал ейех бада еки, гъун,
Хъайхъайегъен, са муьхъ бакен уькхун.

Ахсибайин мушен кIожур сакатан,
Иъже ццик-кIориморци чухатан,
Ви асойен из гуратIа къачкIатан,
Йахал ейех бадал диристIкъан баки,
Къач еьхъеци барта бурухкъан баки.

Гъейдаърбаба, чъойа джардекъан бегъегъен,
Пийе ахшум, орайинхо пул негъен,
Ви аьйлугъо киьо ццикляь акен,
Мушен фупи шотIо магъайе дугъо,
Банеко, без баски бахтIал хъайегъо.

Гъейдаърбаба, гъун чъомацIи бакавах,
БипI са тIогъоьл орайинхо акIавах,
Йахун оша диристлугъен каркавах,
Дуьйнаь биьгъиь, ошIал бисун ачътIуне,
Са йетиме, из чъо келе бочъуне.

Гъейдаърбаба, тез бафтIи ви оьйиьне,
Гъи танеци, хъайбаксунал чIаьйине.
Ви коьзаьлхой пулмух келе маьйиьне,
КIори йакъур баксуна сал тез авай,
АчътIун, джойлугъ, бисуна сал тез авай.

Гъейдаърбаба, гъарен апI чъахтенекIо,
Усен таци, гъи барнутIе чIовако,
Окъалугъин оьмуьр хъуьнхъуьле бако.

Ваьх ейехун тейан чIевкIо са гъи йан,
НуакIатIан гъалаллугъа таданан.

УДИНОГЪЛУ (1940)

ЖIОГЪУЛ ЕГЪАТIАН

Бегъахун очъал гамеци,
Ццикхоне чIочIа-мацIи,
Гъандну джубъуьре акеци,
ЖIогъул егъатан, егъатан.

Ход хазалене буйбаки,
Охъе хенен сасе саки,
Кала-мицIик муьхъе баки,
ЖIогъул егъатан, егъатан.

БАЧАЙНА

Пурпа, бачайна, пурпа,
Са беш сейване чурпа!
Йолдаш чурегъайинвах,
Мес бикъатан за кIалпа!

Ми битатIан пайизе,
Тен чуре беш айизе,
АьйлугъойнакI муз еча,
Хъайбака хъош, айизе.

Пурпа бачайна, пурпа
Гъун гъар гада тарапа!
Майа аьйлух акIайин,
Йахун диристлугъ упа!

ПАМПАЛУКИ

Ай пампалукI, пампалукI,
Торахун сурукI пампалукI
Торахун сугъукI пампалукI!
Хе тадайиз, тен уьгъоь,
О тадйиз, тен уко.

Майан тайса тен укю,

Пампалукі, ай пампалукі
Къанъадхо хъай пампалукі
Бегъегъ чіоула гамастіа,
Гъун ви гован тарастіа.
Ходен цияк чіекіатіан,
Гъунал чіенса тарапса.
Пампалукі, ай пампалукі
Къанъадхо хъай пампалукі.

Къанъадхо гъе наъзикаъ,
Бикъсуней хохе бакса.
Усена са гъема хаш,
Йан сун-сунан акіса.
Шой манди хашуркостіа
Са упа, майан бакса.
Пампалукі ай пампалукі
Къанъадхо хъай пампалукі!

МУЧУЛИ

Са арухе-гам тене,
Кіаънкіоройе-джам тене.
Ціалестіа-цілдад тене
Кіалкіатіан идал тене.
Арух лапи мейваъне,
Койен чіепи мейваъне.
Кавйбакаmun анепіса
Кавйкаймугъо "ходахун",
Согъо-согъо барестіа.
Савайна бегъгъ чарткіамун,
Согъоал тене манстіа.

ОРАЙИН

Гану бикъи маъхнаъ ходин хожина,
Бари танса, гъам жіогъул, гъам иъжіеъна.
Ціоройунса ме жіеънахун тіе жеъна,
Орайин, ай орайин!
"Гъариз" — укля очъалахун чіегъатіан,

Ви хе ацлар, гъамал чахе уъгъатіан,
Чурегъайин, са куъзкіну бегъатіан,
Орайин, ай орайин!
Бегъегъ чіоуе ашлаъ бикъи чартіункіса,
Ви чах хенса чіотіун оцкіса, уьтіуьнгъса.
Чурегъатіан мандакілугъал гъатіункъса
Орайин, ай орайин!

ЕЧІ

ЕЧІ мандене тапкілала,
Шин ашбала беш гала?
Екинан хури-кала
Галпанан гъа, галпанан
Гъалал шіума болбанан!

Биці тіогъгъ аруме, муне,
Гъикаъ чурунса буне,
Аплах бакала гъине,
Галпанан гъа, галпанан
Хъош мандитіу кіалпанан!

Муш буне мушаданан,
Харалхо къошабанан,
Харайнаъ ишшабанан
Зорбанан гъа, зорбанан,
Усунбанан, кирбанан!

Арум беші елмухе
Аш бикъала кулмухе
Ціал тадала пулмухе!
Ашбанан гъа, ашбанан,
Баъраъкаътаъ бешібанан!

Епсен арум гъмабаре
Кирбен, бакен амбара,
Мухътлен гъар са амдара
Зорбанан гъа, зорбанан
Гъалал шіума болбанан!

НАГЪЫЛ

Ейнан уьмуьх лаханан,
Самал иьшиа баканан
ВаьйнакI нагъыл укIалзу,
НехтIун аьфчи фукалзу,
Без нагъылхо калане
Ахшумахун калане:
— Навьини бийаьс тIойшанен,
Шуйсьне тIапи царийо.
Бьдалакъхон фарьене,
Къушурхон аьчипене.*
Туьжинав йежьтIун таде,
ШотIинал хьоме хьайде.
Чаьлиз бикъе ходахун
Ехлятебса захун.
Са багдайиназ лаце,
Навьини оьхьялаьз таце.
УкIайиван фукалзу
Сал нагъыл тез укIал зу.

БИЪБИЪ

Хенурхой дохол,
Къобигъой дохол,
БьбьбьтIун лахса.
ЧIоваки тайсун,
Гьсанде бакса.
СунтIин тIе сунтIу,
Хуьйаьре тастIа.
Гьаре лашкIойбса.
Тавъаьз къогъумлугъ,
Амдархой къате,
Бьбьбьне бакса.

Ейнан сун-суна
Муча акен йан.
Аьшбал бакен йан,
Уькурхой къате
Бьбьбь лахен йан.

КАЛНАЙ БАЛАЗУ

Калбан нехе безину,
Баван нехе безину,
Нанан нехе безину.
Хаварал тетIун гьакъса,
Зу шуз келе чуруса.
Акеса, сал бех тетIун
Шу келе чуресуна,
Без кална сал нехтетIун.
Зу ене мицIик тезу,
Гьар са аьшлаь авазу.
НехтIун ене калазу.
Шин гьикаь нехе, пекъан,
Зу без калнай балазу.

БАВАЙ МАШИН, КАЛБАЙ ЕЪК

Калбай аьктIухбу,
Бавайал машин.
Согъо о укал,
ТIе согъо бензин.
Бавай машина
Ичине чIистIа,
Наване чIистIа,
Вичене чIистIа.
Шин чьомхо хьайпи
Бона банеса,
ЧIиди танеса.
Калбай койлаьнаь
Лагъал бутене.
Къийьеьхун иьшиа
Тагъал бутене.
Са гьин за калбан,
Еьхьеди къужел.
Еькеь бачане
Келейан таци.
Бурухийан лаци,
Хенайан бацн,
Бава машинен
Платенспи йах.
Гьа таранспи,

Атенски йак.
Баван нехе ки,
Машин шагъатле:
Калбанал нехе,
Без ек шагъатле:
Шотлогъой питу
Уьмуьх лахи зу,
— Машинял, еккал
Шагъатле, — нехзу.

АЙИЧАЪ ДАЪСАЪ ТАГЪАЛЗУ

Кала гъарзу ене зу,
Айичаъ даъсаъ тагъалзу.
Безъ чартклатан гъайзалзу,
Чъо-хожина оцквалзу.
Са кийе циик бикъи
Те соъо кийе сумкля,
Нана дирислугъ укла
Кала йакъа чегъалзу,
Айичаъ даъсаъ тагъалзу.

КАЛБАКЪА НАЪВАЪ

Калбанкъа наъваъи
Ходтун битийо,
Кала баксейнакI,
Мейваъ тастейнакI.
Калбанкъа наъваъи,
Цициктун битле,
Са гъи чуксейнакI.
Калбанкъа наъваъи
КIачули бити
Кала дирийаъ
Хеттун бадийо,
Хеттун дугъийо,
Гъеттун дугъийо.
Мацли кIачули
Сурук-сурукле
Кезурхой дохол.

Шотлогъо гъавкъиъ
Укалван бол-бол.
Калба аьшлин бош,
МандакI бакене.
Наъваннаъл нехе:
— Гъейи гъинаъхун
Беш ме дирийаъ,
Калалугъ ене,
Без озанене.

УЪКЕН НЕХЕ

Бези уькен музалбаки
Гъайза, жлогъул гъаре нехе.
Озан кIори мумушлакIен
Малал са оьмуьре нехе.

Ме дуйнаъне таък тарани,
Из уькехун къача царни,
Маъге маъгъли, фаре фарни
Моал са джуьр фаре нехе.

Айизин кала-мицликен
Чурецене шотло уькен,
Кул нулафтIи гъар цииккен,
Маьммаъл Намаз гъаре нехе.

ЕДУАРД КЪОАСААРИ (1954)

КАЛНА

Уьше непен Ниязлаз аки,
Бурухмуьго иъжIлаз аки.
Айлаъ, наъваъ ейех бадн,
Йакъ безъгала калназ аки.

Кална, кална, майану?
Нехтун гъар гъи кIойану.
Уеундугъен егъаллан,
Калбакъа ва акIаллан.

Сунай кула бийанкъо,

Беш гану тарайанкю.
Ацлар хе шуруклала.
Орайинхо айанкю.

Гьар бийаьсин, савайна
Бохи цивункю йайнакю,
Арци муьхь-муьхь уйанкю,
"Диристбака!" уйанкю.

ВАЗ КІАЛЕ

Хьаьвезци, тез аки ва,
Са-плаг аьйит укпазах,
Уькнаь белхун чегьала,
Маьгьаь вайнакю маьгькпазах.
Усенхо чловакайин,
Кула тез запкю вахун.
Непле бошал бакайин,
Са без тлогьол еки гьун.

Байинкьуна мандезу,
Йакь тайсейнакю ваз кпале.
Уьке ачи аругьо,
Баьчуьктлейнакю ваз кпале,
Боклоспейнакю ваз кпале.
Бешл чегьала йакьурхо,
Цал саксейнакю ваз кпале.

Гьун без уьке аругьо,
Баьчуьктлес нубакайин,
Боклоспес нубакайин,
Ей ви кийин беспа за.
Захун аьхит бакайин,
Сал манстун тез чуруса.

УДИЙОХ

Буькьаьластла малнан
Муз муча, уьк хьайнан
Ме кала дубйнавие,
Са айиз, са тойнан

Удийох, удийох!

Бухаджлук еф бестла
Ацларна уькьаьстла
Бешала аьштин бош
Гьуьнаьрнан акестла
Удийох, удийох!

Кьаьчурхо ташанан,
Муьхь гьимхо ечанан,
Ваьн беш ме перваре
Кархала халхырхой
Хунчинан, вичинан
Удийох, удийох!

МАЙИС КЕЧААРИ (1939)

ВИЦИМДЖИГЬОЙНАКЮ

Хунчи, дугьа заьнкаь гьун,
Дугьа, дугьа бошшамун!
Ме аьзиз вицимджийох
Джойтунбакса гье йахун.
Са остлагьар дугьа гьун!
Аьхитл-иьшпа амдархов
Барта ибакекьатун:
Ме заьнк са кала заьнке
Ейех мандала заьнке.
Вици усен мотохун бешл
Кийе тетлир, джуну еьшл
Тистлун, бистлун, аьчикла
Гьарейаний ишкюла.
Беш кулмуьгохун бикьи.
Синифаьтлун ташери.
Питлун арцанан, аьйлох,
Ай беш хури балоох,
Са тетлираь хьайпанан,
Йан укпала шиклхо
Ваьн беьгьанан, акпанан.
Тле гьн беш аьйлугьохун
Сунтин тларе зомбаксай.
Тле согьоал шипи чурди,
Шогло уьмуьхе лахсай.
Аьйлук тле сифтин гьинаь

Ишкюлин айел кинаъ
Арстунатун зомбаки,
Калисунатун зомбаки.
Айелдугьин гьимхохун
ВицI усене чIовакса
Те хури чIукIкIулигьон
Исаъ ишкIоле чаркIса.
Саал дугъа заьнкаъ гьун,
Дугъа остIагъарахун!
АнкIса ки, вицимджийох
ДжойтIунбакса гье йахун.
Те заьнкаъ дугъатIан гьун
Муъхъйан бакса укьехун.
Ме заьнк са цIила заьнке,
ИшкIол чаркIала заьнке.
Саал дугъа шотIо гьун,
Дугъа остIагъарахун!
Айизе белхун ошIел
Барга ибакекъатIун!

НАНАЙ АГЪУ

Уше-гьена апI цIини,
Нетурхон арух заьн,
Зу буса чуркIайизал,
Ва тапан бош калазба.

БурхъатIан кала дава
Къужби, мучпIи пизу ва:
— Танса, таки, без бала,
Гьун са усун хъайбака!

Ай без муча кIункIури
ВайнакI нанакъан пIури.
НехтIун дава чаркене,
Шой кIойа калутен гъари?

Майану, бала? - уклIа,
Мандезу пулмух йакъа.
Ай бала, гьун са еки,
За ме даьраьхун чIевкIа.

Ай без мицIик кIункIури,
ВайнакI нанакъан пIури.
Доблаъ-доблаъл чаркене,
КIойа калутен гъари?

АЫШ ГЪАРЕЙЕ ЦИ БАВАЙ

Чурузса ме ехлаьтаъ,
Биси гьимхохун бурхъаз.
Бавагъо ейех баци,
ЧIовакитIу хъайбаказ.
Те гьимхо са айелзуй,
КIюжинал мицIик гъарзуй.
Бава мачъу тагъайин,
Майа ходал лагъайин
Тура тIапи оьнеъзкIой
ТIул гъаькъьсувуз чурегъой.
Нанан вичаъ кьарби за
Йакъанебой тIул гъаькъьса.
Бавай буйби тIавнкитIаъ
Зуз амцIибой леветаъ.
Шоно гъаьлаъ ходин бел
ЕтIунгъой Манас, ТIанийел.
ЛеветIин тIула аки
АртунцIой ходин тумел.
Манас аьми бачан кIоцI
Кийе лопIа пIапIироцI.
ТIанийел ишкъар чIори бигъ
Шалварин чIотIурал зыгъ
ТIейин-мейин айиткIа
Баски пIапIироцIтIун запIкой,
Без калбатIун таьрифбой.
Баван пIучIурби хода,
МандакI, хаъхаъ цинесай
Те Манас аьминенал
Са ала-окъа беъгъиъ
УнекIой муча-кеже:
-Коно ви бавай аше
Вичи, "зузу" маупа.
Ви бавай цIийа запа.
БухаджIугьон хашкъанби
ВайнакI келене аьшби.

Аьшбал баване баксай
Калбай цине тlапlесай.

Мила, гьема усене,
Бава пlури тацене
Бигьгийъ заьгьмаьтаъ запlа,
Зуз тайса шотlай йакъа.
Кула-тура кайезу,
Шагьатl кlожал бикъезу.
Исаъ без бикъи кlоша
Шу йакъ саки егъайин,
Пилакьаннаъ дагъайин,
Нехе муча йа кеже:
-Моно ви бавай аьше
Сал ви доьше матlана,
Гъун бавай цийа запа.
Бухаджугъон хашкьанби,
Вайнакl келене аьшби.
Заьгьмаьт безине бакса
Бавай цине тlапlеса.
Са гьема усенал бешl
Зу тlе таъзаъ кlожин бешl
Орайинуз кашlпlесlе.
Маьгъаьлине ап-апlар хе,
Уше-гьена шурунне,
Матlин гъари акlайин.
Кул оцlки хе уьгъаьдин
Нехе: - Гъаре без хошел
Ункlо ви бавай аьше.
Гъун сал доьше матlана
Ишкьари цийа запа.
Бухаджугъон хашкьанби
Вайнакl келене аьшби
Аьшбалoo зуз бакса
Бавай цине тlапlеса.

Гьаметаьраьл усенхо
Чlованекса, танеса
Йаьше лохол йаьш гъари
Согъо-согъо ланеса.
Са гъи оьмуьрин йакъа,
Зуал бел дугъалазу.
Тlе маьйигън кlуле окъа,
Зайнакl га бикъалазу.

Банeko, без гъаренал
Аьшби елмух лахале.
Банeko ки, шотlинал
Ичешнакl кlож бикъале.
Тlе бикъези кlожин бешl
Цинкlугъ ласакале,
Ходал, чlапlал битlале,
Лаци тlулал гъавкьале.
Авазу ки, тlе гъимхо
Йахун иьша амдархо.
Гъари кьонагъ бакатlан
Гъаре аьшлаъ акlатlан
Знал елех бадалтlеу
Шотlо метаьр уклатlун:
-Гъун сал доьше матlана,
Ви бавай цийа запа.
Бухаджугъон хашкьанби
Вайнакl келене аьшби.
Тезахбу сал са аьйт,
Барта кетаьркъан баки.
Дуьйнаьнин аьш гъармугъой,
Ци бавагъойкъан баки.

ТАРАДИ ШЕИРХО

Н. КАЬНДЖАЬВИ

АБРАЪСТУЪНИ КАРОЗХОХУН

Сунтlу чlокаксейнакl чlегъайин йакъа,
Капмапа шинl таки, ва кийе гъакъа.

Аьджугъон масъхтlа аллой шукlкlала,
Еьхунди, бачана фарпа очъала.

Гъарахун магъакъа бавай аьджугъо,
Шотlохун достl баки йакъатlун тагъо.

Са ходале чlейса хурмакъа цацур
Согъо къарт мучане, тlе согъо кейбур.

Магъакъа сал вичей пийа вичаьхун,
Мучанакъ пlи тене, авабака гъун.

Боштlан чlементlогъо акесмада чъо,

Ула ефсувахун заъраълун запікло.

Булла амдарахун гъун иъшіа бака,
Изи шагъаті аьшур члованеко ва.

Къызыл арух тене, дим кирегъане,
Шоно чъар кинаъне, царегъалане.

Муъхъ бака, уькхаъхъ, къыгъкъыз макурпа
Къача члаьпкин ефа, чъойел ахшлумпа.

СОКРАТИ КАРОЗХОХУН

Хел запклала буша тетаър чийа ки,
Филе турин окъа ва макъан саки.

Паъраъкъален ичин-ичейнакі баки,
Гъам каъфаъне аьлди, гъам кюже бикъи.

Кул нупанеспіала мучамуз баксун,
Шагъатіе кежемуз кулбикъалахун.

Апеспіи аьйитпа, вахун зомбаки,
Гъар сунтін аьйитаъ мучакъан чевки.

Пихупіклал амдара кул бохомада,
Къачіарун гинаъстла из ейех бада.

Беспіа, піи хупісуна чурмаки келе,
Са гинал ви турел даъчуьрегъале.

Пийин негъ келене ви асойхостла,
Ханчалахун са бул піине, барестла.

Шорба, къокъ ботлала ханчален са гъи,
Макъан тіе піийейнакі ви бул дугъи.

Ви беші аьйит макъанпи сунтін,
Вахал урбатахун санеко шотін.

Са ораин бака, хекъатун уьгъиъ,
Ви бестла гаматкъан тіаъкеъци гъар гъи.

Гъун мал уксуренун бухаджлух бако,
Пулдеші-елема, усатун укло.

Гъун тетаър ука ки йаван, члаьйинах,
Кавйтлу охари хебес бакавах.

Мучанакъ укатан окъойа боса,
Шотогъон сунахун сал тетлун бикъса.

Кюйа бакатинал гъазархон аьшбал,
Кулмугъо аьшлаъхун чахевмакла сал.

С.ВУРГЪУН

АЗЫРБЕДЖАН

(Салокъма)

Бурухмух келез чловаке,
Ацлар ораинхоз аке,
Аьхпълаъхун зу избаке
Шині тагъала Аразхо ви,
Дост-йара улугъо дугъи.

Аватлун ки, гъун безину,
Гъам кож-месну, гъамал цінну.
Гъун без ваътаън, без нанану,
Елмугъохун джобй нубакан,
Азырбеджан, Азырбеджан!

Зу са аьйел, гъун са нана,
Вахунуз еьхтінйо гона
Таракланіз уьше-гъена
Гъа пурклайіз гъун зайнакі мес,
Кархун, оьмуьр, азукинү без.

Вахун зу аьхпъл бакатан
Джобйлугъал захун бакатан.
Без подурхо даьн бафтлатан,
Къаъкъаънекло усенхон за,
Чалхекъатлун инсанхон за.

Бул иьжлане бурухмугъой,
Вайнакі бийин шале асой.
Чловаки тіе кала гъимхой
Гъема чъойан акійо гъун,
Къаче бошун бакійо гъун.